

kortere tijd nadenkend naar binnen staren, u weer bewust kunt maken.

Tot deze laatste behoorde mijn motief tot het schrijven van „De Sjoenemietische”.

Als resultaat van mijn peinen vond ik namelijk een sonnet in mijn eerste bundel verzen, ruim dertig jaar oud en dat den titel draagt:

DE KONING TE JERUSALEM.

Hoog drijft de middagzon langs blinkend loover,
dat afvloeit van cypres en palm als water
op paden neer, blij van fonteingeklater,
haar stralenstroomen David's tuinen over.

Bathseba's zoon met koningslach, in toover
der wijsdiche weelde, gaat in rustig treden;
het koningslijf golft om zijn volle leden,
de psalmenharp sleept licht langs leerig loover,
tot tusschen lotossen hij staat en heft
de harp en vingerspeelt en zilverruischen
den hof doorhuivert tot hij lacht van schoon,
want zwart maar lieflijk komt ze tot zijn troon,
vanwaar Knephs golven nacht en vrees

doorruischen,

tot waar in 't licht Sion den tempel heft

Toen ik dat sonnet herlas, — ik had het zeker
in twintig jaar niet weer onder oogen gehad, —
trof mij, hoeveel minder ik toen nog van de geschied-
enis en topografie van Jeruzalem wist dan thans,
en — wat erger is — dat ik de Sjoenemietische
en de Egyptische eenvoudig vereenzelvigde. Dat
„zwart maar lieflijk” geldt immers de eerste en
Knephs' golven, dat beduidt den Nijl.

Maar, en dat is hier de hoofdzaak, in bewon-
dering en liefde voor den grooten Davidszoon vormt
het met mijn jongste geschrift een eenheid.

Die liefde heeft „de vlucht der jaren getrold”.

Na mijn in 1907 gepubliceerden roman „In
's Levens Opgang” en mijn sonnettenbundel „Van
Holland's Kusten” heb ik geen uitgaven in boek-
vorm meer laten verschijnen vóór 1926. In dat
jaar verschenen een verzameling „Wat Verzen
en Proza”, in den loop dier twintig jaar in de
dagbladen gepubliceerde opstellen en gedichten,
en mijn strijdschrift „Moderne Kunst en Ontaard-
ing”.

De ontmoeting met een psychopathologische per-
soonlijkheid van hooge structuur en begaafdheid
in de twintig jaren trok mijn belangstelling in de
richting der psychiatrie, of liever in die der
psychiatrische literatuur. Het was daar, dat ik

met Nordau's boek „Entartung” kennis maakte,
dat met groote genialiteit de kunstproductie van
de 19de eeuw aan zijn diagnostiek onderwerpt en
mij in mijn klimmend verzet tegen de kunst der
luchtigers en hun geestelijk nakroost, rechtvaardig-
de en versterkte.

Zoo bracht mijn liefhebberijstudie van de psy-
chiatrie, buiten alle letterkundige bedoeling om
begonnen, mij weer tot de letterkunde terug met
een uitzicht op nieuwe mogelijkheden: van zieke-
lijke subjectiviteit weer terug naar de overheer-
sching van het object; van een zielsinstelling,
waarbij het ik altijd weer zichzelf in den weg
stond, — de blik weer vrij naar de wonderen
van het niet-ik en als gezondheidskuur maar eens
een zware studie die het ik als vanzelf en onge-
merkt zijn uiterst betrekkelijke belangrijkheid
weer bijbracht, zooals Ten Kate's meesterwerk
„De Schepping” na uitgebreide natuurkundige
studie's ontstond.

Vrucht van dezen niet gemakkelijken arbeid
om herwinning der beseffen, waaruit een kunst
kan opbloeien, die den kunstenaar niet laat strui-
kelen over eigen beenen, was „Moderne Kunst en
Ontaarding”.

Terwijl de pijlen der critiek, vooral door
Christenletterkundigen in venijn gedoopt, om mijn
schuldig hoofd vlogen, verscheen Dr van Gelde-
ren's verklaring der eerste elf hoofdstukken van
het eerste boek der Koningen.

Mijn oude liefde voor Salomo en de heldere
exactheid van van Gelderen's keurig geschrift
vonden elkander.

Toch groeide het plan tot een roman slechts
langzaam. Eerst in Nov. '27 verscheen „Davidisch
of Salomonisch”, een poging, op onzen tijd de
lessen der koningshistoriën van 1000 voor Christus
toe te passen.

Daarna werd hij voortgezette eigen studie van
dit tijdperk een nieuwe verklaring van het Hoog-
lied door mij gegeven, die de hoofdintrigue of
fabel van het eerste deel van mijn cyclus „Jeroe-
saleem verloren” zou worden, terwijl de gedachten
uit „Davidisch of Salomonisch” die der volgende
deelen moeten beheerschen.

Critici, die meenen, dat mijn boek een soort
exegetische tendenzroman is, die dienen moet om
mijn Hoogliedverklaring te propageeren, hebben
van zijn wordingsgeschiedenis dan ook het rechte
niet begrepen.

Van ongeveer medio 1926 tot Jan. '31 heb ik

met stijgend genot al mijn vrijen tijd aan de be-
studeering der periode David—Salomo kunnen
besteden, tot 31 Jan. het eigenlijke schrijven begon
en 1 Febr. '32 het werk was voltooid; dus in
precies een jaar, en vijf en twintig jaar na het
verschijnen van mijn roman „In 's Levens Op-
gang”.

Liever dan de aandacht van den lezer op de
voorstudie, die mijn werk eischte, te betrekken,
wil ik het hier hebben over de kritiek. En dan
niet over die der Christen-letterkundigen, die, —
laat ik mij voorzichtig uitdrukken — mij niet
geheel onbevooroordeeld aanvoelde, maar over die
der theologen, eens smalend door de literaten: de
Dominees- of Kerkbodencritiek genoemd.

Zeker, die critiek was wel eens wat ondeskundig
in zuiver literair opzicht en wordt dat al minder.
Maar ze stond in onderkenning van het ongodelijk
drijven, dat de literaire stroomingen sinds het
midden der vorige eeuw in Frankrijk en sinds 1880
ten onzent beheerscht, ver boven het oppervlakkig
meedoen met den tijdgeest van sommige „des-
kundigen” onder de christelijke critici.

Een scherp aanval van die zijde had ik tegen
mijn boek verwacht. Men had er belang bij dat de
eerste proeve, die ik in den geest van „Moderne
Kunst en Ontaarding” trachtte te geven, een échec
zou worden.

Maar — en men zal het misschien naïef van mij
vinden — een andere aanval, juist van de zijde
der theologen, verraste mij.

Daar ik echter oogenblikkelijk aanvoelde, dat
hij voortvloeide uit de vrees voor de bedreiging
van m.i. wel vermeende waarden, maar niet uit
persoonlijke en vooropgezette motieven, is het mij
een eer tegenover zijn argumenten de mijne te
mogen stellen.

De vragen der theologen waren:

1. Is de bijbelsche roman, de vermenging van
heilige historie en schrijversfantasie voor den
Christen aanvaardbaar?

2. Is het geoorloofd, het voor te stellen, alsof
de dragers van de typologische openbaring zelve
weet hadden van hun roeping in dezen?

3. Is in het algemeen het inzicht in de Gods-
openbaring van den Ouden Dag zoo helder ge-
weest, als in „De Sjoenemietische” wordt voorge-
steld?

4. Is het geoorloofd een exegetische hypothese,
in casu over het Hooglied, in een Roman voor
te stellen als werkelijkheid?

trekken van het karakteristieke van den „onge-
huwden man” niet ontkomen.

Daar ze evenwel niet het „specifieke” hebben,
zijn ze psychologisch, met het oog op de ontwikke-
ling van den mensch tusschen zijn dertigste en zijn
vijftigste jaar, ook nog niet het meest interessant.

Neen, dan zijn die anderen meer onze belang-
stelling waard.

Dat zijn de typen, die ongehuwd blijven, omdat
ze eigenlijk in het diepst van hun ziel niet durven
trouwen. O, zeker, meer dan eens voelen ze zich
tot een vrouw aangetrokken; ze denken er ook wel
eens over nader kennis te maken; maar op het
laatste oogenblik komt er telkens iets, dat hen van
hun voornemen afbrengt. Ze pogen wel steeds
tegen die omstandigheden, die hun ongunstig zijn,
naar het schijnt, te vechten; maar dat dit telkens
weer eindigt in een nederlaag tegen die omstandig-
heden, komt omdat ze in hun hart eigenlijk blij
zijn, dat ze zonder hun zelfrespect te verliezen,
kunnen zeggen, dat het weer „door de omstandig-
heden” mislukt. Ze zetten niet door omdat ze eigen-
lijk niet durven.

Voor zulke mannen is het veelal gelukkig, wan-
neer op het critieke moment, het meisje in kwestie
de omstandigheden graag een handje helpt, zoodat
dan de jonge man wel niet anders kan, dan door-
zetten. En och, dan gaat het achteraf meestal ook
wel goed.

Maar komt de kerdate Kenau niet, dan blijft
deze man meestal zijn leven lang wachten op de
geschikte vrouw, — en is de geschikte vrouw er,
dan wacht hij op de geschikte omstandigheden, en
zijn de omstandigheden geschikt, dan wacht hij
op het geschikte moment; en is dat geschikte mo-
ment er, dan is hij toevallig verkouden, dan is er
toevallig een bijkomstige nieuwe situatie, die hem
weer verhindert zijn „plan” te volvoeren. Uit dit
soort mannen groeit het „oprechte” type van den
„ouden vrijer”. „Oprecht” in den zin van „op-
recht” in de verbinding met Haarlemmerolie, dat
is „onvervalscht”.

Zeer dikwijls hangt de houding van deze man-
nen niet alleen samen met hun karakter, als erfel-
ijke aanleg; er steekt vaak ook een goed stuk
opvoeding in. Het meest toch komt deze houding
voor bij verwende jonge mannen, die steeds bij
moeders pappot hebben geleefd; die zoo verschrik-
kelijk goed verzorgd werden; die oude-man-achtig
zoo heel erg gebonden zijn aan het vaste gangelje,
aan de ononderbroken koestering van het warme
nestje bij moeder; die het zoo moeilijk vinden om
eens uit hun sleurgang uit te komen; die maar
het liefst, als ze dan toch zouden gaan trouwen,
zouden wenschen, dat hun jonge vrouw niet meer
levens-aspiraties had dan moeder; en dat zij al
de kleine en groote gewoonten van den dag zoo
„en bloc” van moeder overnam. De meeste meis-

5. Wordt
over de ge-
Voor ik
bestaansre-
makende b-
merken, da-
loog-criticu-
geen bezw-
van Es sp-
critiek, ma-
deelen. De
inzicht in

*) Een eigen
beoordeling van
den, als hij
Absag als
duidelijk ge-
Welbeschou-
Sjoenemietische
bij Kolk vers-
ik het niet ra-
een noot toch
Het is waar,
dat Absag als
heeft Hij ter-
alleen gedaan
Messias b.v. is
als deze sluit-
Omtrent Sal-
de H. Geest o-
geven. Welke
maar zekerheit
wijst alleen de
mogelijkheid in
bekende lamed
wijzen is den
Of de psalm
Calvijn. „Wij
reden te geven
vaardigheden d-
matig toebeho-
Voor wie? (Prof.
Aalders) Bruid als type
lijken Christ-
exegetische hy-
Weldu, op
van de Meijst-
een bewijs uit
onjuiste praem-
door hypothes-
„David in z-
Israelietische
Salomo vlak v-
vrouw van Is-
deze beide vrc-
Zie mijn „Hoc-
Hier is dede-
gezocht, maar

jes voelen z-
zonder naar
voor hen
omstandigh-
Uit deze
meenlijk m-
te bestempe-
Er zijn
hun leven
trouwen.

Daar zijn
mogelijkheid
huiskamer.
Maar ook
doen hebbe-
ben, het off-
of terwille
geven.

Veel beh-
zeggen, inn-
wel. Ik der
vader op v-
reeds meer
bracht den
soenlijke s-
hielp daarb-
rheumatiek
groeid kind
moeders gel-
aon is nu d-
er met God
jonge man
strijden hee-
geroepen h-
gen. En on-
gezin sticht
doen is hen

Zullen wi
voor het ge-
nog mensch
het beteeken-
legt — ook
liefde en ki-
En zoo zi
opzettelijk
meenen, n-
Daarom k
van een al-
men wel ee

Wel is he-
de levenson-
dertigste en
kenis is.
Maar toel-
kelingslijn,
toekenden,
Met dien

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

De psychische ontwikkeling van den mensch tusschen zijn dertigste en vijftigste jaar

V.

Spraken we een vorig maal over de levensontwikkeling van de vrouwen, die ongehuwd blijven. tenslotte willen we ook nog enkele dingen zeggen over de mannen, die als „oude vrijers” het leven doorgaan.

De „vrijgezel” is evenwel veel en veel moeilijker onderwerp, dan de ongehuwd blijvende vrouw. En dat om meer dan één reden.

Juist door het feit, dat de situatie hier anders is dan bij de ongehuwd blijvende vrouw, die maar af moet wachten tot ze „gevraagd” wordt, is de kwestie zoo veel moeilijker.

Ze schijnt eenvoudiger te zijn. Maar meer dan schijn is dit niet.

Het schijnt zoo, omdat men zegt: bij een man staat het in ieder geval vast, dat hij niet heeft willen trouwen. En daarom is de zaak bij hem veel minder van betekenis, en de invloed van het ongehuwd blijven op zijn levensontwikkeling veel geringer. Geringer vooral in variatie. Inderdaad, de invloed van het ongehuwd blijven is bij de meeste niet-trouwende mannen eenvoudiger te omschrijven dan bij de niet-huwende vrouwen. Maar de moeilijkheid ligt juist daarin, dat een man, die niet huwt meestal niet trouwt uit eigen vrijen wil.

En de vraag is nu juist: wat beweegt den man, die niet trouwt, om ongehuwd te (willen) blijven? Daarin ligt „des Pudels Kern”. Maar daarin liggen dan ook de moeilijkheden van het vraagstuk, dat ons nu bezig houdt.

De variaties van de levensontwikkeling van den ongehuwd blijvenden man hangen in den regel ook juist met de vraag naar de oorzaak van zijn ongehuwd blijven samen. En zoo moeten we wel iets van de mogelijke oorzaken, waarom een man er niet toe komt te trouwen, zeggen.

In de eerste plaats dan iets over die soort van mannen, die ongehuwd blijven, omdat ze eenmaal hun hart en de liefde van hun hart volkomen gaven, maar desondanks het huwelijksgeluk niet vonden. Deze mannen zijn onder de ongehuwd blijvenden de uitzonderingen. Hoe vaak ze ook in boeken voorkomen, in het leven is hun getal niet zoo heel groot. Ongelukke liefdes, waardoor het leven van mannen wordt gebroken, zijn er in werkelijkheid betrekkelijk weinig; en de enkele maal dat een man niet trouwt omdat hij eens een decep-

tie beleefde, geeft ons geen reden over de betrokken mannen afzonderlijk te spreken.

Er zijn er, die door God werden getroffen, door-
dien ze hun verloofde moesten missen, nog vóór
ze door den huwelijksband werden verbonden. En
bij dezen zijn er ook, die oprecht gedurende heel
het leven hun hart gehonden weten aan haar, aan
wie ze eens trouw beloofden, en die zoozeer ver-
vuld zijn van de herinnering, dat een andere vrouw
hen niet meer kan bekoren. In hun hart zijn dezen
als weduwnaars, en zij zullen dan ook in de
verdere ontwikkeling van hun leven niet tot veel
bizondere opmerkingen aanleiding geven. Ze zijn
als zoovele mannen, die na een kort huwelijksgeluk
hun vrouwen verloren, en nu eenzaam en als
kruisdragers het leven doorgaan.

Toch is ook het aantal van deze mannen uiterst
gering. Natuurlijk bestaan er van zulke dingen geen
statistieken. Toevallig heb ik evenwel de beschik-
king over twaalf gevallen, waarbij (mede tenge-
volge van de griep, die in 1918 in Oost-Overijssel
zoo ontzaglijk veel slachtoffers vroeg) jonge man-
nen hun verloofde door den dood verloren. Van
deze twaalf zijn er thans elf gehuwd, en één is er
een paar jaar geleden ongehuwd overleden. Stellig
behoort het tot de uitzonderingen, dat een jonge
man, wiens verloofde sterft, niet meer huwt. Ook
deze gevallen kunnen we dus buiten bespreking
laten.

* * *

Maar veel moeilijker zijn de gevallen, waarin
een jonge man geheel uit eigen vrijen wil onge-
huwd blijft.

Daar doen zich allerlei mogelijkheden, en dus
ook allerlei moeilijkheden voor.

We willen geen oogenblik de pretentie hebben,
dat we al die gevallen hier kunnen beschrijven.
Maar enkele van de hoofdtypen moeten we toch
wel teekenen.

Daar is in de eerste plaats het type, dat werke-
lijk geen vrouw begeert. Het zijn de mannen, „die
de gave der onthouding hebben”, en in wier leven
nimmer de drang naar gemeenschap met een vrouw
zich liet voelen, althans niet in zulke mate, dat
zij zich gedrongen gevoelden, een vrouw te vragen,
als levensgezellin verder samen met hen den weg
te betreden.

Dit type mannen heeft in het algemeen een druk
leven; ze geven zich voor alles en voor allerlei,
waarom de samenleving vraagt. Zakenmensen en
mannen van wetenschap, boeren en arbeiders;
kantoor-mensen en staatslieden worden er onder
hen gevonden.

De algemeene karakteristiek van den „ouden
vrijer” is op hen in den regel minder van
toepassing, dan op andere ongehuwd blijvende
mannen. Ook al is het waar, dat ze aan enkele

d aan de be-
lomo kunnen
hrijven begon
tooid; dus in
jaar na het
s Levens Op-
lezer op de
te betrekken,
itiek. En dan
digen, die, —
— mij niet
naar over die
literaten: de
emd.

ondeskundig
lat al minder.
el ongoddelijk
en sinds 1880
opervlakkig
mumige „des-
fici.

had ik tegen
aan bij dat de
van „Moderne
ven, een échee

naief van mij
van de zijde

unvoelde, dat
de bedreiging
maar niet uit
ten, is het mij
de mijne te

rmenging van
sie voor den

stellen, alsof
enbaring zelve
zen?

t in de Gods-
oo helder ge-
wordt voorge-

ie hypothese,
Roman voor

an den „onge-

fieke" hebben,
de ontwikke-
rtigste en zijn
est interessant
e onze belang-

blijven, omdat
iel niet durven

voelen ze zich
ken er ook wel
maar op het

ts, dat hen van
en wel steeds
ongunstig zijn,
dat dit telkens

die omstandig-
t eigenlijk bli-
t te verliezen.
de omstandig-
omdat ze eigen-

gelukkig, wan-
tische in kwestie
je helpt, zoodat
kán, dan door-
af meestal ool-

niet, dan blijft
wachten op de
dikte vrouw er
andigheden, en
dan wacht hij

geschikte mo-
den, dan is er
tuatie, die hem
voeren. Uit di-

type van den
zin van „op-
emmerolie, dat

van deze man-
akter, als erfe-
een goed stuk
t deze houding

die steeds bij
zoo verschrik-
ude-man-achtig
vaste gangelje

van het warme
lijk vinden om-
nen; die maar
gaan trouwen.

rouw niet meer
en dat zij al
n den dag zoo
e meeste meis-

5. Wordt in „De Sjoenemietische" niet te open
over de geslachtelijkheid gesproken?¹⁾

Voor ik mij aangord, het eerste en heel het
bestaansrecht van mijn boek tot een vraag
makende bezwaar te bestrijden, wil ik even op-
merken, dat het volstrekt niet door iederen theo-
loog-criticus wordt gedeeld. De Klaarhamer heeft
geen bezwaar tegen den bijbelschen roman. Dr
van Es spreekt er niet over in een uitgebreide
critiek, mag dus geacht worden het evenmin te
deelen. De van Arkel verwerpt het met een helder
inzicht in de aesthetische eischen van het bij-

¹⁾ Een eigenaardig bezwaar voert De Meijster aan in zijn
beoordeeling van mijn boek in het Geref. Kerkblad van Rotter-
dama, als hij opmerkt: „Als het Gods bedoeling was geweest
Abisag als kerstbruid te typeeren, dan zou de H. Geest dat
duidelijk geopenbaard hebben."

Welbeschouwd is dit geen bezwaar tegen mijn boek „De
Sjoenemietische", maar tegen mijn Hooglied-verklaring, in '28
bij Kok verschenen onder den titel: Het Hooglied, weshalve
ik het niet rangschik naast de vijf hier genoemde, maar er in
een noot toch gaarne een enkel woord aan wijd.

Het is waar, de Heilige Geest heeft niet duidelijk geopenbaard,
dat Abisag als type der Kerk-Bruid is op te vatten. Maar dat
heeft Hij ten opzichte der ternare: David, Salomo, Abisag
alleen gedaan ten opzichte van David als type van den lijdenden
Messias h.v. in Matth. 27: 35, 43 en 48 en Joh. 13: 18. Plaatsen
als deze sluiten eenvoudig allen twijfel uit.

Omtrent Salomo als type van den verheerlijkten Christus heeft
de H. Geest ons echter evenmin een duidelijke openbaring ge-
geven. Wel komt Psalm 72 sterk in aanmerking als zoodanig,
maar zekerheid als bij David geeft hij niet. Het onderschrift
wijst alleen David als waarschijnlijk auteur aan. — Een tweede
mogelijkheid is de voorstelling, die mijn boek geeft, maar de
bekende lamed auctoris in het opschrift kan ook Salomo aan-
wijzen als den eenigen auteur.

Of de psalm Messiaansch is, betwijfelt niemand minder dan
Calvijn. „Wij moeten ons wel wachten", zegt hij, „den Joden
reden te geven, om te klagen, dat wij door sophisterij en spits-
vondigheden dingen op Christus toepassen, die Hem niet recht-
matig toebehooren."

Voor wie Salomo als auteur van het Hooglied aanneemt
(Prof. Aalders doet dat in de Chr. Encyclopaedie niet) en de
Bruid als type der kerk, is hij zeer zeker type van den verheer-
lijkten Christus, maar dan staan we ook op den bodem der
exegetiesche hypothese.

Welnu, op dezelfde wijze meen ik, dat met het argument
van De Meijster Abisag niet behoeft te worden afgewezen met
een bewijs uit het ongerijmde, dat geen kracht doet, om zijn
onjuiste praemissae: de Openbaring kan niet worden verrijkt
door hypothese of deductie, gegrond op haar eigen gegevens.

„David in zijn ouderdom met de schoonste jonkvrouw van
Israëlietische huize in betrekking, afkomstig uit Sunem,
Salomo vlak daarna eveneens in relatie tot de schoonste jonk-
vrouw van Israëlietische huize — eveneens uit Sunem — en
deze beide vrouwen niet dezelfde... zou het denkbaar zijn?"
Zie mijn „Hooglied", pag. 66.

Hier is deductie van openbaring uit haar eigen gegevens. Niet
gezocht, maar als zich opdringend.

jes voelen zich tot dergelijke mannen ook niet bi-
zonder aangetrokken; en juist daarom wordt het
voor hen dikwerf ook nog weer moeilijker „de
omstandigheden" te overwinnen.

Uit deze mannen nu groeit het type, dat wij ge-
meenlijk met den naam: „een oud vrijer" plegen
te bestempelen.

Er zijn er ook, die niet huwen, omdat zij in
hun leven een situatie welen, die hen verbiedt te
trouwen.

Daar zijn hier verschillende mogelijkheden. Ook
mogelijkheden, waarover we in een blad voor de
huiskamer niet mogen schrijven.

Maar óók mogelijkheden, die ons groot respect
doen hebben voor de mannen, die den moed heb-
ben, het offer te brengen, terwille van de ouders
of terwille van anderen, aan wie zij zich in liefde
geven.

Veel behoeven we over deze mannen niet te
zeggen, immers we kennen ze waarschijnlijk allen
wel. Ik denk hier aan dien jongen man, wiens
vader op veertigjarigen leeftijd krank werd en nu
reeds meer dan twintig jaar te bed ligt. Moeder
bracht den eenigen zoon zoover, dat hij een fat-
soenlijke schoolontwikkeling kreeg, de diaconie
hielp daarbij een handje; moeder is nu stijf van
rheumatiek; en het eenige zusje, een zwak mis-
groeid kind van zestien jaar, zorgt zoo'n beetje met
moeders gebrekkige hulp voor de huishouding. De
zoon is nu dertig; hij verdient zooveel, dat het gezin
er met God en met eere van kan rondkomen. Deze
jonge man verzekerde mij, dat hij grooten strijd te
strijden heeft gehad. Maar hij gelooft, dat God hem
geroepen heeft vooralsnog zijn ouders te verzor-
gen. En onder die omstandigheden mag hij geen
gezin stichten; immers het ééne en het andere te
doen is hem onmogelijk.

Zullen wij niet met diepen eerbied vervuld zijn
voor het gedrag van dezen man, die toont, dat er
nog menschen van karakter zijn, die welen, wat
het beteekent te gelooven, dat God een kruis op-
legt — ook al is dat kruis dan juist uit kinder-
liefde en kindertrouw geboren?

En zoo zijn er meer, die ongehuwd blijven; die
opzettelijk géén poging doen te trouwen, wijl ze
meen, niet, of nóg niet, te mogen.

Daarom kunnen we dan ook onmogelijk spreken
van een algemeen type van „oud-vrijer", zooals
men wel eens geneigd is te doen.

Wel is het waar, dat het ongehuwd blijven voor
de levensontwikkeling van den man tusschen zijn
dertigste en zijn vijftigste jaar van groote betee-
kenis is.

Maar loch blijft ook hier de algemeene ontwik-
kelingslijn, die we in het begin van onze artikelen
teekenden, haar gelding behouden.

Met dien verstande dan, dat bij het eigenlijke

bijsch literair kunstwerk. De heer P. van Nes
motiveerde zijn standpunt tegen dit bezwaar in het
Gereformeerd Jongelingsblad. De Breukelaar ver-
zekerde mij persoonlijk, geen bezwaar te hebben
tegen het genre; terwijl onder de niet theologen
Dr Tazelaar weer wel bezwaar heeft. Wijlen
Professor Lindeboom was het sterkst in zijn
afkeer.²⁾

Wij mogen ons niet ontveinzen, dat, indien het
bezwaar in zijn volle strengheid gelden zou, in-
dien het een kwestie van ja of neen zou zijn,
alles, wat de kunst door de eeuwen heen met
schriftinhoud als object heeft geschapen, een ver-
grijp aan het heilige zou zijn. Dan is veel van
het werk van Michel Angelo, van Rafaël, van
Rembrandt, van Thorwaldsen, van Bach en
Händel en van talloze meesters uit alle kunsten,
wier namen door de faam al of niet zijn bewaard,
beter vandaag dan morgen der vernietiging prijs
geven.

Maar dan ook dien weg uit met heel wat — ja
met alle exegese en prediking en meditatie en stille
fantasie in uw binnenste. Dan niets anders, dan
lezen, voorlezen, van buiten leeren van de Schrift
en niets erbij zien of denken, wat er niet letterlijk
staat.

Want dan ook geen aanraken van het heilige
met uw denken. Geen „bijvoegsels" in dogmatiek
en confessie. Geef dan den ethischen gelijk in
hun afkeer van het dogma, want waarom zou
het zondige denken beter zijn, dan de zondige
fantasie?

Zeker, als de Schrift heilig was in den zin,
waarin God zelf heilig is, dan zou de zaak mis-
schien zoo komen te staan; dan werd ze een
omheinde Sinai, een tempeldebir, een ark des
verbonds, die doodt, wie haar aanraakt, — of als
de opgestane Christus, die tot de liefde en ver-
eering, die haar bezinning verloor, sprak: „Raak
mij niet aan".

Maar laten we het toch niet vergeten: de Schrift
is niet heiliger of in anderen zin heilig, dan de
Openbaringsgeschiedenis, die ze beschrijft. Haar
feiten vonden plaats midden in het profane leven
van Israël en in de gezinnen der profeten. Wer-
den die milieu's heiligschennend, zoo vaak de open-
baring er in optrad? En zoo niet, is onze fantasie

²⁾ Het is in Kampen geen geheim, dat de achtentachtig-jarige
grijsaard het boek niet gelezen had, toen hij zijn protest in De
Wachter van 9 Sept. '32 schreef.

type van den „oud-vrijer" zekere karaktertrekken
gaan domineeren, die voor het geheele optreden
van den persoon kenmerkend zijn.

In het algemeen heeft de man, die niet trouwt,
de neiging een egoïst te worden. Zoekt de
vrouw, die ongehuwd blijft, de zelfhandhaving van
haar persoon steeds, indien ze tot rust komt,
in de zelfovergave en in de toewijding, de man
heeft de neiging zijn toevlucht te nemen tot de
zelfhandhaving, waaruit maar al te spoedig
de zelfzucht groeit.

De man is nu eenmaal geschapen om te zorgen
voor anderen. Ook van de vrouw kan dat worden
gezegd. Maar de vrouw moet zich wijden, moet
haar persoon geven. Moet een door intuïtie ge-
dragen offer kennen, zal zij waarlijk gelukkig zijn,
en als vrouw tot haar recht komen. Daarom wordt
de vrouw aangetrokken tot het zwakkere, tot het
teere, tot het hulpbehoevende.

Maar de man, die zich geeft, moet zich geven
in den strijd; hij moet er op uit „het vijandige leven
in". Hij moet strijden, worstelen om op de maats-
chappelijke ladder zijn evenwicht te bewaren.
En heeft hij nu een gezin, dan heeft hij in dit gezin
niet alleen een prikkel om den kamp trouw te
strijden, maar dan heeft hij in dat gezin ook het
kostelijk hem van God gegeven middel om het
evenwicht te bewaren tusschen zijn koninklijke
functie als strijder en zijn priesterlijke roeping
om zich te wijden en zich te geven. Is dat gezin
er nu niet, dan blijft bij den man de neiging om te
worstelen, om iets te zijn, om iets te bereiken.
Maar dan wordt de doelstelling gezocht in het
eigen dierbare „ikje". Dan wordt het evenwicht
alleen gevonden in een zoet genieten over de ver-
zorging van het eigen leven. Dan komt er de vrees,
dat er iets zal komen, dat dat eigen leven zal aan-
tasten. De ongetrouwde man wordt bang voor kou-
vatten; oude vrijers loopen graag met een dikke
das; ze beginnen al jong allerlei kwalen te krij-
gen; en zeer dikwijls zijn ze vroeg oud.

Zeker er zijn óók anderen. Maar we denken nu
speciaal aan het type, dat we boven noemden
„de onvervalschten".

Ja, er zijn er ook, die hun ongehuwd zijn ge-
bruiken als voorwendsel, om zich allerlei uit-
spattingen te veroorloven; terwijl ze zeggen: later
zullen we wel eens braaf trouwen. Over de zulken
spreken we niet. Zij vallen in de eerste plaats
onder de rubriek: zonde-dienaars. Satan heeft on-
eindig veel mogelijkheden in zijn rijk. En het
karakteristiek voor zijn opzettelijke dienaren is
altijd in de eerste plaats het stempel, dat aan den
zondedienst wordt ontleend.

Zal een ongehuwd blijvend man zijn leven dan
niet in evenwicht kunnen houden? Ja, dat kán
stellig wel. Indien hij maar zoekt de wijding aan
den dienst Gods. Dan kan hij, dan zal hij ook het

het, die er iets van poogt te reconstrueeren?

Wat zouden we niet geven als het boek van
„De oorlogen des Heeren", „Het boek des Op-
rechten", „Het boek der Geschiedenissen van
Salomo", „De Woorden van Nathan, den Profeet",
de „Profetie van Ahia den Siloniet", de „Ge-
zichten van Jedi, den Ziener" konden worden
terugggevonden.

„Die heeft de Heilige Geest ons onthouden om
onze nieuwsgierigheid niet aan te moedigen", hoor
ik zeggen.

Kinderachtige taal! En de apocriefen dan? En
Flavius Josephus' „Joodsche Oudheden"? Neen,
alle handschriften, waarvoor de Heilige Geest
geen providentieele zorg droeg, deelden de kans
van verloren te gaan, als zooveel van de producten
der oude culturen, profaan als ze waren, wijl
geen openbaringsgeschiedenis. Maar heiligschen-
nis waren ze zoo min, als onze geheiligde fantasie
en studie, die speelt in de wereld van Gods
Openbaring, dat behoeft te zijn.

Alzoo, een kwestie van ja of neen kan ze niet
zijn, de vraag die ons bezig houdt. Neen — het
is er een van meer of minder, van hoe! Wordt
ze daardoor gemakkelijker?

Wij, door de zonde in de relativiteit gedoomden,
hoe zullen we de grenzen dan weten, die ons het:
tot hier en niet verder toeroepen?

Laten we als volgelingen van den grooten Kuy-
per trachten de historie raad af te vergen.

SEERP ANEMA.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

De Cel, door Dr J. F. Reitsma. — J. H. Kok
N. V. te Kampen, 1933.

Naast het boek van Dr Sizoo over de Radio-
activiteit verscheen in de serie „Christendom en
Natuurwetenschap" een werk van de hand van
Dr J. F. Reitsma over „De Cel", de bouwsteen
van alles wat leeft hier op aarde. Zoals de
schrijver aan het slot van zijn werk zegt, „heeft
dit boek ten doel om aan niet-biologen, die belang
stellen in natuurwetenschappelijke vraagstukken,
een overzicht te verschaffen van den bouw en de
werkzaamheid der cellen en hun een denkbeeld

egoïsme overwinnen.

Er zijn door Gods goedheid ook onder de on-
gehuwd blijvende mannen tientallen geweest, die
grote beteekenis gehad hebben voor het koninkrijk
Gods. In de kloosters hebben er geleefd, wier leven
een toonbeeld was van manlijke kracht en on-
onderbroken overgave in den dienst des Heeren.

En buiten de kloosters zijn er evenzeer zoo velen
geweest, die voor Gods kerk en voor Gods zaak
lichtende sterren zijn geweest, welker straling de
geslachten heeft overglansd.

Wanneer hij biddend leeft in de overgave aan
zijn God, kan ook de ongehuwd blijvende man een
zegen zijn voor ons menschelek geslacht, en kan
zijn levensontwikkeling beleekenen één stage
triumf der liefde.

We gaan deze artikelen eindigen.

Misschien heb ik vergeefs werk gedaan door
ze te schrijven.

De jongemensen, och, die denken zoo over
deze dingen nog niet.

En de anderen, die weten het zelf wel; die weten
het misschien veel beter dan ik het gezegd heb.

Mijn bedoeling is geweest, dat wij eens een
oogenblik stil zouden zijn en ons bezinnen zou-
den. Wij worden zoo menigmaal geleefd in het
leven. Wij leven zoo weinig actief en bewust.

En wanneer gij zegt, dat gij wel deze dingen
weet, dan wensch ik u geluk. Immers, dat bewijst,
dat ge zelf, over uzelf u bezinnend, geleefd hebt.
Dat bewijst dan, dat ge in onzen drukken tijd toch
tijd gevonden hebt om af te dalen naar de diepten,
waar zich het wondere ontwikkelingsproces van
uw eigen persoon voltrekt.

Maar als gij alles weet, wat ik u gezegd heb,
dan weet gij ook, dat gij het leven niet aankunt,
dat gij het leven niet aandurft zonder dat er één
meegaat. Die met Zijn genade ons helpt als wij de
berghoogten van het leven opworstelen: en Die ons
ondersteunt, wanneer wij, bij het afdalen naar
beneden, zouden struikelen en vallen.

Ja meer.

Dan weet gij ook, dat gij niet verder kunt en
niet verder durft gaan op den weg des levens
zonder dat leven met zijn vele gebreken en zijn
vele zonden verzoend te zien door het bloed des
kruises. Eerst dan, als gij zóó uw leven ziet, is uw
pad licht en dan vindt gij de goede hand uws Gods
over u bij het klimmen en bij het dalen, op hoogte
en in diepte. Op bergen en in dalen, ja overal is
God. En dan durf ik u toe te wenschen een ge-
zegenden levensweg ook ná uw vijftigste jaar. En
dan durf ik u te spreken van menschen, van wie
onze Bijbel zegt, dat zij ook op hoogen leeftijd nog
frisch en groen zijn, van menschen, die in den
grijzen ouderdom nog vruchten dragen.

J. W.